

Nr 22.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken m. m.

Genom en den 27 mars 1954 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 190, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag**om ändrad lydelse av 4 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas, att 4 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

4 KAP.**5 §.**

Nämndeman utses genom val.

Vid val av nämndemän för tingslag utgör varje kommun en valkrets. Understiger antalet nämndemän kommunernas antal, skola angränsande kommuner på lämpligt sätt förenas till valkretsar. Två eller flera kommuner må ock eljest sammanföras till gemensam valkrets, om det finnes erforderligt för att skilda orter eller delar av tingslaget skola bliva behörigen företrädda inom nämnden. Stad må ej med annan kommun förenas till en valkrets. Antalet nämndemän fördelas mellan valkretsarna i förhållande till deras folkmängd;

Hör till tingslag mer än en kommun, fördelar rätten antalet nämndemän mellan kommunerna i förhållande till deras folkmängd; varje kommun skall dock utse minst en nämndeman.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 4 kap. 6 § SFS 1947:616.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

varje valkrets skall dock utse minst en nämndeman. *Indelning i valkretsar och antalet nämndemän för varje valkrets bestämmas av rätten.*

Vid val av nämndemän för stad med rådhusrätt bildar staden en valkrets.

Val förrättas på landet å kommunalstämma eller, om kommunalfullmäktige finnas och kommunen utgör egen valkrets, av dem. Äro flera kommuner förenade till en valkrets, förrättas valet å gemensam kommunalstämma; rätten bestämme, å vilken kommuns stämma valet skall förrättas. I stad förrättas valet av stadsfullmäktige eller, om sådana ej finnas, å allmän rådstuga.

Val förrättas av kommunens fullmäktige.

Då nämndeman — — — — — om valet.

6 §.

Valbar till nämndeman är man eller kvinna, som inom *valkretsen* äger rösträtt å *kommunalstämma* eller vid val av *stadsfullmäktige* och där har sitt hemvist samt fyllt tjugufem år, dock ej den som är i konkurstillstånd eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning. Lagfaren domare, befattningshavare vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta må ej vara nämndeman.

Ej må — — — — — sex år.

Valbar till nämndeman är man eller kvinna, som inom *kommunen* äger rösträtt vid val av *fullmäktige* och där har sitt hemvist samt fyllt tjugufem år, dock ej den som är i konkurstillstånd eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning. Lagfaren domare, befattningshavare vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta må ej vara nämndeman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 2 kap. 6 och 7 §§ samt 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 6 och 7 §§ samt 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

2 KAP.

6 §.

För varje kommun skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två och, där ej Konungens befallningshavande lämnat tillstånd till högre antal, högst sex. Den, som utses till god man, skall vara i lanthushållning kunnig, boende inom kommunen och valbar till nämndeman samt må ej hava uppnått sextiofem års ålder. God man utses för sex år. Valet förrättas *å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som äga eller innehava jordbruksfastighet; och tillkomme varje i valet deltagande en röst.*

För varje kommun skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två och, där ej Konungens befallningshavande lämnat tillstånd till högre antal, högst sex. Den, som utses till god man, skall vara i lanthushållning kunnig, boende inom kommunen och valbar till nämndeman samt må ej hava uppnått sextiofem års ålder. God man utses för sex år. Valet förrättas *av kommunalfullmäktige.*

God man — — — — — tagit befattning.

7 §.

Det åligger distriktslantmätare att föra förteckning över gode män inom distriktet samt att, då tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest avgår eller upphört att vara valbar eller behov av ökat antal gode män yppar sig, för anordnande av val göra anmälan hos *kommunalstämmans* ordförande. Om utgång av val av gode män samt om bostad

Det åligger distriktslantmätare att föra förteckning över gode män inom distriktet samt att, då tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest avgår eller upphört att vara valbar eller behov av ökat antal gode män yppar sig, för anordnande av val göra anmälan hos *kommunalfullmäktiges* ordförande. Om utgång av val av gode män samt om bostad

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 6 § SFS 1946: 827 och beträffande 21 kap. 3 § SFS 1951: 356.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

och postadress för var och en av dem underrätte *kommunalstämman* ordförande distriktslantmätaren ävensom Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa meddelande därom i länskungörelserna. Det åligger därjämte befallningshavanden att årligen i samma kungörelser låta intaga fullständig förteckning å gode män för vart lantmäteridistrikt i länet.

och postadress för var och en av dem underrätte *kommunalfullmäktiges* ordförande distriktslantmätaren ävensom Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa meddelande därom i länskungörelserna. Det åligger därjämte befallningshavanden att årligen i samma kungörelser låta intaga fullständig förteckning å gode män för vart lantmäteridistrikt i länet.

21 KAP.

3 §.

Ägodelningsnämndemän utses — — — samma tid.

Val äger — — — — — inför häradsrätten.

Valet verkställles genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses å *kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som där äga eller innehava jordbruksfastighet. I köping, som utgör egen kommun, tillkomme rösträtt envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.*

Valet verkställles genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses *av kommunalfullmäktige.*

Vid utseende av valmän äge varje i valet deltagande en röst.

För kommun — — — överskjutande folkmängd.

För varje — — — — — som valmän.

Höra delar — — — — — den tillhör.

Kommun må — — — — — och nämnder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

3) Lag

angående ändrad lydelse av 6 kap. 4 och 16 §§ lagen den 12 maj 1917
(nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 6 kap. 4 och 16 §§ lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

6 KAP.

4 §.

Inom varje stad skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två, valda för en tid av sex år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Inom varje stad skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två, valda för en tid av sex år av stadsfullmäktige.

Magistraten eller — — — till ägodelningsdomaren.

16 §.

Rådhusrätt, där — — — skola upptagas.

Stad, där — — — — — hänseende tillhör.

Vad enligt 21 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet gäller för köping i fråga om utseendet av valmän för val av ägodelningsnämndemän skall äga motsvarande tillämpning beträffande stad, som i näst föregående stycke avses.

Vad enligt 21 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet gäller i fråga om utseendet av valmän för val av ägodelningsnämndemän skall äga motsvarande tillämpning beträffande stad, som i näst föregående stycke avses.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 6 kap. 4 § SFS 1926:328 och beträffande 6 kap. 16 § SFS 1931:143.

4) L a g

om ändrad lydelse av 11 kap. 4 § vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 4 § vattenlagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

11 KAP.

4 §.

Vattenrättsnämndemän utses för sex år, två för varje tingslag, som ensamt utgör en domsaga, samt en för varje annat tingslag. Därvid skall vad om sättet för utseende av ägodelningsnämndeman och om gottgörelse åt valman för inställelse vid val av sådan nämndeman är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att domhavanden föranstaltar om utseende av valmännen *och att vid sådan förrättning rösträtt tillkommer en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad*. I stad, som ej lyder under landsrätt, skall ock för tid, som nyss sagts, av stadsfullmäktige väljas en vattenrättsnämndeman. Om valets utgång skall på landet domhavanden och i stad stadsfullmäktiges ordförande så snart ske kan meddela vattenrättsdomaren under rättelse.

Vattenrättsnämndemän utses för sex år, två för varje tingslag, som ensamt utgör en domsaga, samt en för varje annat tingslag. Därvid skall vad om sättet för utseende av ägodelningsnämndeman och om gottgörelse åt valman för inställelse vid val av sådan nämndeman är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att domhavanden föranstaltar om utseende av valmännen. I stad, som ej lyder under landsrätt, skall ock för tid, som nyss sagts, av stadsfullmäktige väljas en vattenrättsnämndeman. Om valets utgång skall på landet domhavanden och i stad stadsfullmäktiges ordförande så snart ske kan meddela vattenrättsdomaren under rättelse.

Har vattenrättsnämndeman — — — äga rum.

Vad i — — — som vattenrättsnämndeman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Bestämmelser om n ä m n d e m ä n återfinnes i gällande rätt i rättegångsbalken. Enligt 1 kap. 5 § skall sålunda i tingslag finnas aderton nämndemän.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1951: 359.

Erfordras flera nämndemän, bestämmer Kungl. Maj:t deras antal. Och i stad med rådhusrätt skall enligt 1 kap. 12 § finnas nämndemän till det antal Kungl. Maj:t bestämmer. I 4 kap. 5 § stadgas, att vid val av nämndemän för tingslag varje kommun utgör en valkrets. Understiger antalet nämndemän kommunernas antal, skall angränsande kommuner på lämpligt sätt förenas till valkretsar. Två eller flera kommuner må ock eljest sammanföras till gemensam valkrets, om det finnes erforderligt för att skilda orter eller delar av tingslaget skall bli behörigen företrädda inom nämnden. Stad må ej med annan kommun förenas till en valkrets. Antalet nämndemän fördelas mellan valkretsarna i förhållande till deras folkmängd; varje valkrets skall dock utse minst en nämndeman. Indelning i valkretsar och antalet nämndemän för varje valkrets bestämmes av häradsrätten. Vid val av nämndeman för stad med rådhusrätt bildar staden en valkrets. Val förrättas på landet å kommunalstämma eller, om kommunalfullmäktige finns och kommunen utgör egen valkrets, av dem. Är flera kommuner förenade till valkrets, förrättas valet å gemensam kommunalstämma; rätten bestämmer, å vilken kommuns stämma valet skall förrättas. I stad förrättas valet av stadsfullmäktige eller, om sådana ej finns, å allmän rådstuga. Härutöver må nämnas, att 4 kap. 6 § som en förutsättning för valbarhet anger, att den valde inom valkretsen skall äga rösträtt å kommunalstämma eller vid val av stadsfullmäktige.

I jorddelningslagen, fastighetsbildningslagen och vattenlagen upptages bestämmelser om valmän för utseende av ägodelningsnämndemän och vattenrättsnämndemän.

Sålunda stadgas i 21 kap. 3 § jorddelningslagen, att i domsaga, bestående av ett tingslag, skall finnas sex ägodelningsnämndemän; i övriga domsagor skall antalet vara tre för varje tingslag. Ägodelningsnämndemän — som enligt 2 § samma kapitel bör vara allmänt betrodda, i lantushållning kunniga och med ortens förhållanden väl förtrogna män — väljes inför häradsrätten av valmän, som utses på kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som där äger eller innehar jordbruksfastighet. I köping, som utgör egen kommun, tillkommer dock rösträtt envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad. Vid utseende av valmän äger varje i valet deltagande en röst. Antalet valmän för varje kommun är på visst sätt bestämt i förhållande till folkmängden.

Vidare innehåller 6 kap. 16 § fastighetsbildningslagen ett stadgande, att vad enligt 21 kap. 3 § jorddelningslagen gäller för köping i fråga om utseende av valmän för val av ägodelningsnämndemän skall äga motsvarande tillämpning beträffande stad, där rådhusrätt ej finnes.

I 11 kap. 4 § vattenlagen föreskrives, att vattenrättsnämndemän utses för sex år, två för varje tingslag, som ensamt utgör en domsaga, samt en för varje annat tingslag. Därvid skall vad om sättet för utseende av ägodelningsnämndeman är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att rösträtt

tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad. I stad, som ej lyder under landsrätt, skall också för en tid av sex år av stadsfullmäktige väljas en vattenrättsnämndeman.

Angående skiftesgodemän stagdar gällande rätt i 2 kap. 6 § jorddelningslagen, att för varje kommun skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två och i regel högst sex. God man utses för sex år. Valet förrättas å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som äger eller innehar jordbruksfastighet. Varje i valet deltagande har en röst. Enligt 7 § samma kapitel skall distriktslantmätaren hos kommunalstämmans ordförande göra anmälan att val behöver anordnas. Vidare återfinnes i 6 kap. 4 § fastighetsbildningslagen det stadgandet, att inom varje stad skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två, valda för en tid av sex år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnes, av allmän rådstuga.

Vid lagrådsremissen har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, anfört följande.

»Val av nämndemän, val av valmän för utseende av ägodelningsnämndemän och vattenrättsnämndemän samt val av skiftesgodemän skall enligt gällande rätt i vissa fall förrättas å kommunalstämma eller allmän rådstuga. Genom den nya kommunallag, som träder i kraft den 1 januari 1955, har kommunalstämma och allmän rådstuga avskaffats. I enlighet med kommunallagskommitténs förslag har såväl Kungl. Maj:t som riksdagen i samband med antagandet av den nya kommunallagen intagit den ståndpunkten, att nämnda val skulle överflyttas till kommunens fullmäktige. De lagändringar som erfordras härför torde nu böra genomföras. Förutsättning härför är emellertid att även vissa andra sakliga ändringar vidtages.

Enligt nu gällande ordning kan vid val av nämndeman i tingslag två eller flera kommuner, dock ej stad, sammanföras till gemensam valkrets. Detta skall ske, om antalet nämndemän understiger kommunernas antal, och kan ske, om det finnes erforderligt för att skilda orter eller delar av tingslaget skall bli behörigen företrädda inom nämnden. Såsom kommunallagskommittén framhållit torde numera, sedan kommunindelningsreformen genomförts, behov ej föreligga att sammanföra två eller flera kommuner till en valkrets utan varje kommun kan bilda egen valkrets. Med en sådan ordning — vilken jag vill förorda — kan nämndemansvalen städse förrättas av kommunens fullmäktige.

Vid val av valmän för utseende av ägodelningsnämndemän och vid val av skiftesgodemän äger enligt jorddelningslagen i regel endast ägare och innehavare av jordbruksfastighet rösträtt. En förutsättning för att dessa val skall kunna överflyttas till kommunens fullmäktige är att rösträtten vid dessa val icke har någon dylik begränsning. I likhet med kommunallagskommittén anser jag ett avskaffande av begränsningen vara motiverat.»

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Utskottet. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,
att förevarande proposition, nr 190, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1954.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Ahlkvist, fru Sjöström-Bengtsson och herr Björnberg;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, fröken Liljedahl, herrar Östlund, Andersson i Björkäng, Jacobsson i Sala, fru Eriksson i Stockholm och herr Lundqvist.
